

Objem zvoka

Časopis TIM-a za polžev vsadek, Center za sluh in govor Maribor, Vinarska 6, Maribor

DENIS TRAMŠEK , 18 let

Polžev vsadek	2
Zvoki okolja	3
Slušno razlikovanje glasov	4
Strokovna pomoč vrtcem in šolam, ki vključujejo otroke z motnjo sluha	7
Zmorem – pomagam – zmagam, tutorstvo med učenci s posebnimi potrebami	9
Pogovarjala sem se ...	11
BAHA simpozij v Mariboru, 10.-14.10. 2011	15
Odrasli uporabniki PV - proces odločanja	17
Glasba in gluhi otrok	19
Povedali so ...	20
Moj nastop	21
Pisma bralcev	21
Novice in zanimivosti iz sveta avdiologije	22

Informacije

Z vašimi vprašanji se lahko obrnete na člane Tima za polžev vsadek Centra za sluh in govor Maribor.

Tel: 02/228 53 40
02/228 53 46 (amb.)
02/228 53 44 (šola)

Fax: 02/228 53 63

E-mail:

diana.ropert@guest.arnes.si
nada.hernja@guest.arnes.si
alenka.werdonig@guest.arnes.si
sergeja.groegl1@guest.arnes.si
irena.varzic@guest.arnes.si
milan.brumec@guest.arnes.si
blanka.dobersek@guest.arnes.si

Spletna stran:

<http://www.z-csg.mb.edus.si/>

Časopis izdaja Center za sluh in govor Maribor - Tim za polžev vsadek, Vinarška ulica 6, 2000 Maribor
Direktorica mag. Dunja Petak

Odgovorna urednica Diana Ropert
Lektorirala Tjaša Burja
Uredil in za tisk pripravil Milan Brumec

Časopis je brezplačen in izhaja v nakladi 500 izvodov. Na leto izidejo 3 - 4 številke. Tisk plačata podjetji Cochlear in MED-EL. Poštnino plačata podjetji Posluch in Widex.

POLŽEV VSADEK

Milan Brumec, Center za sluh in govor Maribor

SLUH IN NJEGOVA IZGUBA

Zvok iz okolice potuje v uho, kjer se spremeni v takšno obliko, da ga naši možgani prepoznajo. Zvočno valovanje iz okolice potuje od zunanjega v srednje uho, kjer povzroči nihanje bobniča. Preko slušnih koščic se valovanje prenese do polža, v katerem lasne celice pretvarjajo mehanske vibracije v šibke električne impulze, ki jih slušni živec prenese do možganov. Ko je ta pot ovirana, slabše ali nič ne slišimo. Kadar slišimo slabše, smo naglušni in si pomagamo s slušnimi aparati. Če niti s slušnimi aparati ne slišimo, smo gluhi. V tem primeru nam morda lahko pomaga polžev vsadek.

KAJ JE POLŽEV VSADEK?

Polžev vsadek je elektronska naprava, ki zvok iz okolice pretvarja v električne impulze, ki jih možgani lahko "razumejo". Polžev vsadek je sestavljen iz zunanjega in notranjega dela.

Zunanji deli polževega vsadka:

- mikrofoni: sprejema zvoke iz okolice; nameščen je za ušesom (na procesorju) ali na oddajniku;
- procesor signalov: majhen računalnik, ki signal iz mikrofona spremeni v električne impulze; vsi novejši modeli so že zauheljni;
- oddajnik: plastičen obroč z navitjem in magnetkom; prenese signal iz procesorja govora v sprejemnik (notranji del).

Notranji del polževega vsadka:

- sprejemnik: sprejema signale iz oddajnika in jih razporeja na polje elektrod; vstavljen je pod kožo za ušesom;
- polje elektrod: nameščene so v polžu; preko njih se električni impulzi prenesejo na slušni živec.

ALI S POLŽEVIM VSADEKOM TAKOJ SLIŠIM?

Ne! Po operaciji, ta običajno traja od 2 - 3 ure, ostane pacient do enega tedna v bolnišnici, dalje pa okreva doma. Večina se v tem času počuti normalno. Po približno mesecu dni mu strokovnjaki na kliniki dodajo še zunanje dele polževega vsadka, pri čemer je potrebna prva nastavitev procesorja govora glede na njegove individualne potrebe. Nastavitev ni enkratno dejanje. Na začetku so nastavitve bolj pogoste, kasneje pa enkrat letno, oz. po potrebi. PV ali kombiniran PV-slušni aparat se lahko vstavlja in uporablja na obeh ušesih.

Napredek in uspeh sta odvisna od mnogih dejavnikov, predvsem od tega ali je gluha oseba že slišala, ali pa je gluha od rojstva. Na vsak način pa polžev vsadek pomeni lažjo orientacijo gluhe osebe in olajšano pot pri učenju poslušanja in govora. Sama vstavitve polževega vsadka ni dovolj za uspešno pridobivanje slušno-govornih sposobnosti, zato uporabnike usmerimo v rehabilitacijo.

ZVOKI OKOLJA

Nada Hernja, Center za sluh in govor Maribor

Spoštovani bralci!

Lep, prelep jesenski dan. Sedim na terasi in dovolim nežnim sončnim žarkom, da me grejejo. Narahlo, čisto po tihem odpada listje. Pogled mi pritegne šumenje. Ozrem se na sosedov oreh, po katerem hiti temnorjava veeverica. S pogledom sledim njenim akrobacijam po vejah, ko nese oreh nekam v skriti kotiček. Stopim do tja, da bi videla, kam si ga bo skrila, ko zaslišim znan zvok. Po cesti se s kolesom pripelje sosedov fant in že zaslišim glasen »Dober dan!«.

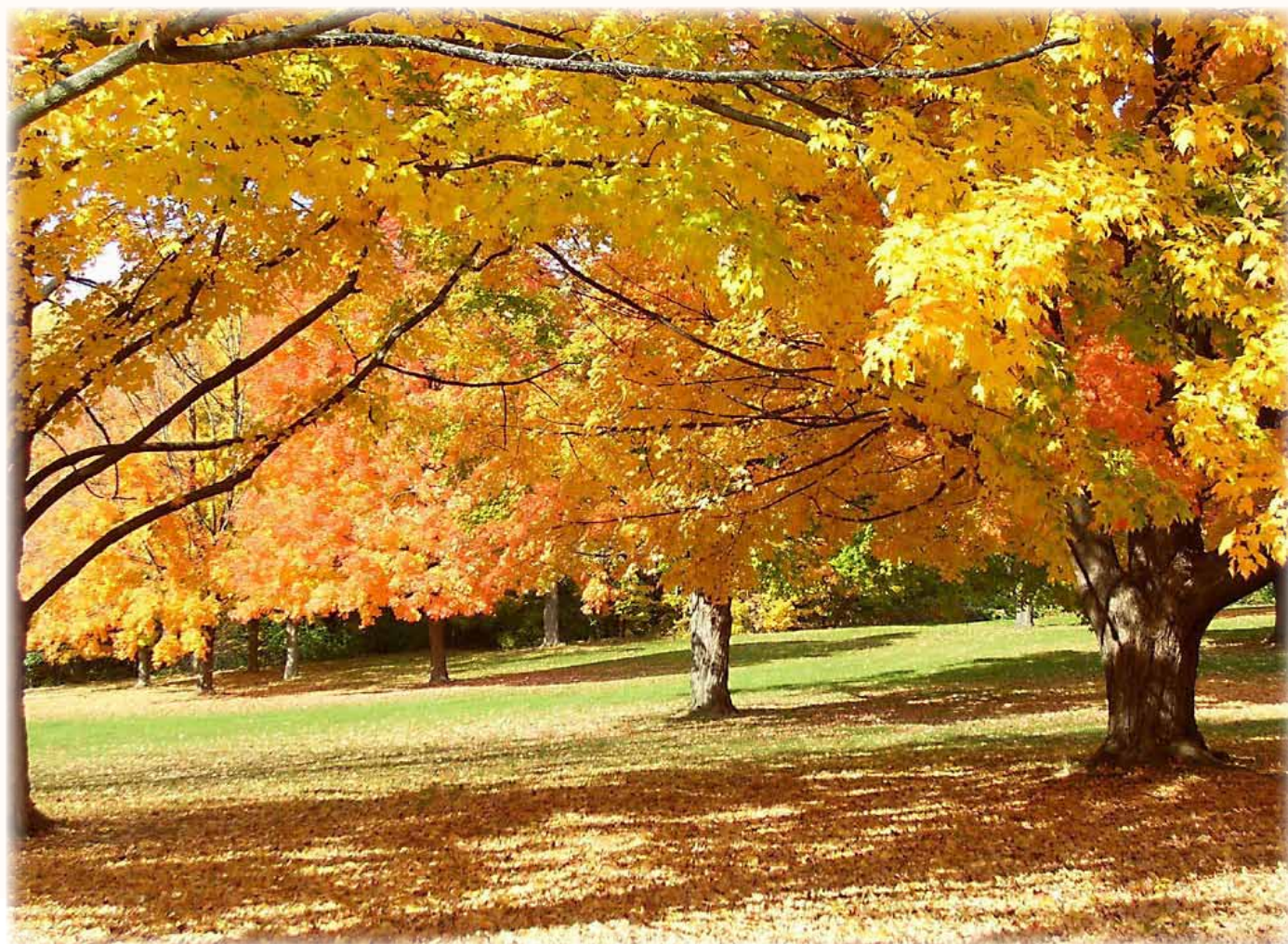
Zvoki okolja.

Tako pogosto uporabljen izraz v rehabilitaciji oseb s polževim vsadkom. Le predstavljam si lahko, koliko novih zvokov zaznajo uporabniki. Koliko zvokov ponovno slišijo tisti, ki so oglušeli kasneje. Predstavljam si njihovo zadovoljstvo potem, ko je polžev vsadek optimalno nastavljen, ko lahko sproščeno uživajo v vseh zvokih narave v vsakem letnem času. Ko ponovno slišijo ptičke.

Pomislim, koliko informacij potrebujejo starši in odrasli uporabniki pred operacijo, a tudi po njej. Kljub dostopnosti informacij preko svetovnega spleta še vedno pogrešajo informacije v slovenščini. Nekaj jih zase najdejo v reviji Objem zvoka. A potrebujejo jih še več. Zato bomo veseli vseh prispevkov, ki bodo obogatili vsebino.

Pričakujem, da nam boste uporabniki posredovali svoje izkušnje, mnenja in vprašanja.

Morda pa kdo opiše svoje doživljanje zvokov okolja?

SLUŠNO RAZLIKOVANJE GLASOV

Nada Hernja, Center za sluh in govor Maribor

Poslušanje je kognitivni proces; dogaja se v možganih, ki v ustreznem času »dešifrirajo« slišano in nanj oblikujejo odgovor.

Otroci in odrasli z okvaro sluha do pridobitve ustreznega slušnega pripomočka ne dobijo vseh slušnih vtisov. Kako njihovi možgani poslušajo, je odvisno od več faktorjev. Najpomembnejši med njimi so: stopnja okvare sluha, trajanje okvare sluha in kognitivne sposobnosti.

Po dodelitvi polževega vsadka (ali slušnega aparata naglušnim) je pomembno, da stimuliramo možgane za poslušanje. Zgolj nošenje aparata ni garancija dobrega poslušanja.

KAKO RAZVIJATI POSLUŠANJE UPORABNIKOV POLŽEVEGA VSADKA?

Seveda ni pravil, ki bi veljala za vse enako. Postopke je potrebno prilagoditi starosti uporabnika in njegovim sposobnostim poslušanja.

Majhni otroci, ki dobijo polžev vsadek, še ne bodo zavestno sodelovali v učenju poslušanja, medtem ko bodo večji otroci in odrasli to počeli zavestno, lahko tudi motivirano.

Pomembno je, da v procesu poslušanja dobro razlikujemo vse glasove govora. Prepoznati jih moramo posamezno in v besedah. Res je, da takrat, ko dobro obvladamo jezik okolice (slovenski jezik), razumemo tudi besede, ki jih slabše slišimo (npr. v hrupu, na večji oddaljenosti ipd.). Res pa je, da smo slišeti le občasno izpostavljeni slabim pogojem poslušanja in da večino časa »vadimo« v boljših pogojih. Najpomembneje pa je, da smo se poslušanja kot dojenčki naučili v optimalnih pogojih. Oseba z okvaro sluha pa kljub tehničnemu pripomočku nima optimalnih pogojev za razvoj poslušanja. Zato so vaje poslušanja tako pomembne predvsem v prvem obdobju po dodelitvi aparata, kasneje pa bi oseba morala vzdrževati pridobljene sposobnosti.

CILJ

Pri majhnih otrocih je cilj razviti jezikovne sposobnosti. Razvoj govora temelji na poslušanju – torej bomo preko poslušanja pridobivali govor. Zato je pomembno, da je otrok »obdan« z zvokom, da slušno reagira na zvoke, jih razlikuje ter prepozna. Za razvoj govora in razumevanja slišane pa nujno potrebuje sposobnost razlikovanja in prepoznavanja vseh glasov govora. Na osnovi poslušanja jih bo

začel posnemati, izgovarjati posamezno, v zlogih, besedah in stavkih. Vzporedno bo slišano tudi razumel.

Pri večjih otrocih in odraslih so realni cilji odvisni od jezikovnih sposobnosti, ki jih je oseba pridobila pred polževim vsadkom. Pri vseh pa lahko postavimo osnovne cilje: razlikovanje in prepoznavanje glasov ter razvijanje strategij poslušanja v vsakdanji komunikaciji. Nekateri bodo zmogli le osnovno slušno orientacijo, drugi bodo razumeli govor brez odgledovanja.

RAZVOJ POSLUŠANJA ...

... od prepoznavanja jezikovnih elementov preko posnemanja (oglašanja) do razumevanja in govornega izražanja.

Razvoj poslušanja lahko le umetno delimo na posamezne segmente, saj poteka prepleteno.

Pri dojenčku, ki sliši, si starši sploh ne bodo belili glave, kateri glas ali katero besedo pridobiti najprej. Pri dvomesečnem dojenčku ne bodo v skrbeh, ker še ni rekel prve besede. In če bo pri 15 mesecih govoril le z besedami ali preprostimi izrazi, bodo vsi reagirali pozitivno.

Pri majhnem otroku s polževim vsadkom so pričakovanja in strahovi mnogokrat pretirani. Starši napeto pričakujejo prve slušne reakcije in razvoj govora. Težko se organizirajo pri spodbujanju jezikovnega razvoja.

Cochlear na svojih spletnih straneh predstavlja program Speech Sounds, ki je lahko model za izdelavo programa poslušanja. Program temelji na predpostavki, da morajo majhni otroci s PV dobro slišati vse glasove govora zato, da razvijejo dobro poslušanje, ki je temelj za pridobivanje jezikovnih sposobnosti.

Program je primeren za otroke do šestega leta starosti, prilagodimo ga pa lahko tudi za starejše otroke in odrasle. Izvajamo ga takrat, ko je otrok sposoben usmerjene slušne pozornosti in razlikovanja glasov. V tem obdobju se že oglašča, običajno s samoglasniki. Sposoben je posnemati govor odraslih in razumeti prve funkcionalne besede (pa-pa, am, ne).

Program vključuje vse soglasnike, ki jih otroku

posredujemo izolirano in v besedah. Seznam besed lahko pripravi vsaka družina zase. Poleg tega, da so to besede, ki vključujejo glasove na začetku, sredini in na koncu bese, naj bodo to besede, ki se lahko pogosto uporabljajo. Uporaba naj se vključi v dnevno rutino, v različne aktivnosti, izbor iger in igrac ter poslušanje pravljic.

Cilj programa je spodbujanje in spremljanje razvoja poslušanja, razvoj sposobnosti razlikovanja vseh glasov na vseh mestih besede. Sledenje programu daje garancijo, da otroku res zavestno posredujemo vse glasove enakovredno in da smo pozorni na njegove reakcije. Avtorji priporočajo, da za en glas predvidimo vsaj 14 dni. To pomeni, da bomo v »svoj« program spodbujanja otrokovega poslušanja vsaj za dva tedna planirali npr. glas »p«, mu posredovali različne besede, ki imajo glas »p« na začetku, v sredini in na koncu ter spremljali njegovo reakcijo. Pomembno je, da z opazovanjem ugotovimo, da glas res sliši v vseh kombinacijah. Obenem spodbujamo otrokovo posnemanje (izgovorjavo) tega glasu.

glas	na začetku besede	na sredini besede	na koncu besede
P	pa-pa	opa	op
	pupa	lepa	stop
	pridi	kapa	rep
	plenica	zapri	čop
	pilot	opica	klop
B	bum	žaba	zob
	buba (boli)	robot	golob
	boža-ti	soba	zdrob
	banana	oblak	gumb
	balon	dobro	galeb
M	mama	oma	am
	muca	tema	tam
	mleko	primi	sedem
	miš	doma	dim
	moj-a	rama	film
N	ne	ena	slon
	nič	konec	telefon
	nos	lena	dan
	nosorog	limona	jesen
	nikoli	danes	len
J	ja	aja	moj
	joka	moja	konj
	juha	laja	kralj
	jadrnica	vaja	čaj
	jesen	sije	zaboj

KAKŠEN NAJ BO VRSTNI RED GLASOV?

Pri majhnem otroku vedno pričnemo z glasovi, s katerimi se že oglašajo. Nadaljujemo z glasovi, ki jih pričakujemo v naravnem razvoju glasov sliščih otrok (P, B, M, N, J, T, D, K, G, V in še ostali).

Pri starejših otrocih in odraslih pričnemo z glasovi, ki jih izgovarjajo in ki jih dobro slušno prepoznajo. Nadaljujemo z glasovi, ki jih slišijo tiho in tistimi, ki jih ne prepoznajo.

SEZNAM BESED

Je le vzorec za pripravo lastnega, kjer ob izboru besed upoštevajte najpogostejše »domače« besede.

glas	na začetku besede	na sredini besede	na koncu besede
T	to	avto	šport
	teta	ati	jogurt
	tam	letalo	fant
	torba	jutri	pet
	teče	leti	piškot
D	daj	medo	led
	doma	voda	med
	daleč	pridi	sosed
	duda	sedi	sladoled
	dež	sadje	labod
K	ku-ku	traktor	sok
	kokoš	tukaj	dežnik
	kje	čakaj	računalnik
	koza	mleko	vojak
	košara	roka	peskovnik
G	ga-ga	miga	sneg
	gunca	vaga	nosorog
	gremo	jogurt	krog
	glava	žoga	puding
	grad	lego	rog
H	hvala	aha	kruh
	hura	maha-j	strah
	hiša	diha	grah
	hlače	kuha	mah
	hrana	muha	uspeh

glas	na začetku besede	na sredini besede	na koncu besede
V	voda	devet	zadnji »v« izgovarjamo in slišimo kot dvoustični u
	vrtec	levo	
	veliko	seveda	
	vlak	povej	
	vozi	lovec+	
F	fuj	afrika	uf
	figa	safari	krof
	fant	zofa	cof
	fižol	žirafa	šerif
	fotoaparat	šofer	šef
L	lula	mala	krokodil
	lisica	kolo	stol
	lonec	milo	šal
	ladja	plavanje	sol
	lička	zelena	april
R	roža	brat	traktor
	riba	prvi	sir
	rokavica	morje	poštar
	rep	krasta	gor
	radio	vrata	januar
S	skoči	kislo	nos
	sedi	kosilo	avtobus
	sova	veselo	pes
	stric	postelja	kokos
	solata	pismo	res

glas	na začetku besede	na sredini besede	na koncu besede
Z	zebra	vozilo	obraz
	zelena	kazen	namaz
	zmaj	pozneje	ribez
	zunaj	miza	jaz
	zima	leze	mraz
C	copat	opica	zajec
	cilj	kocka	konec
	cvet	packa	zvonec
	cunja	pica	vrtec
	cena	majica	marec
Š	še	paše	uš
	šal	košara	koš
	šola	moški	kokoš
	šumi	pošta	miš
	šotor	lešnik	tuš
Č	čaj	smuča	proč
	čokolada	koča	ključ
	čakaj	večer	luč
	čop	plača	več
	čevlji	peče	daleč
Ž	žoga	koža	jež
	žaba	mreža	nož
	žganci	leži	križ
	žemlja	roža	polž
	žep	ležalnik	dež

LITERATURA:

N.Caleffe-Schenck, D.Baker: Speech Sounds,
http://www.cochlear.com/files/assets/Speech_Sounds_Intro.pdf

hear**LIFE**

STROKOVNA POMOČ VRTCEM IN ŠOLAM, KI VKLJUČUJEJO OTROKE Z MOTNJO SLUHA

Irena Varžič, Center za sluh in govor Maribor

1. UVOD

Inkluzija je izziv za vzgojitelje/učitelje in daje veliko možnosti otrokom in staršem. Po slovenskem zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami iz leta 2000 se lahko usmerjajo v vzgojno-izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo (DSP), ki se izvaja v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah, tudi otroci z motnjo sluha.

Vzgojno-izobraževalni proces ni več, tako kot v preteklosti, naravnani k temu, da se otrokova motnja – v našem primeru naglušnost ali gluhoti – tako »popravi«, da bi lahko sledil izobraževalnim ciljem tako kot njegovi vrstniki, v okviru prevladujoče skupinske norme in skupinske rutine.

V vključujoči šoli je vzgojno-izobraževalni proces usmerjen k vzpostavljanju takšnega učnega okolja, ki spodbuja in razvija otrokovo dejavno sodelovanje, aktivno izražanje misli in idej, spodbuja in razvija njegove interese, nadarjenosti in močna področja ter razvija uspešno sodelovanje med družino in šolo. Da bomo lahko dobro zastavili inkluzivni pristop, ko imamo v skupini, razredu otroka z motnjo sluha, je potrebno izpolniti kar nekaj pogojev.

Prvi izmed njih je, da so strokovni delavci, učitelji in vzgojitelji dobro usposobljeni za delo z otrokom z motnjo sluha. In ravno k temu želi pripomoči strokovna podpora šolam, ki jim jo nudi Tim za polžev vsadek na Centru za sluh in govor Maribor (CSGM).

2. TIM ZA POLŽEV VSADEK (PV)

Kmalu po prvi operaciji PV v Sloveniji leta 1996 je bil januarja 1997 na CSGM ustanovljen 5-članski Tim za PV. Danes je v timu 6 članov: dve individualni slušni terapevtki, psihologinja, tehnik, učiteljica za glasbene stimulacije in učiteljica za ritmične stimulacije. To je ekipa, ki je v šol. letu 2010/2011 skrbela za 112 oseb z motnjo sluha na področju SV Slovenije, od predšolskih otrok do odraslih.

2.1 NALOGE TIMA ZA PV SO:

- neposredno delo z osebami z motnjo sluha,
- svetovanja staršem otrok z motnjo sluha,
- nudenje strokovne podpore vrtcem in šolam, kamor so vključeni otroci z motnjo sluha.

2.2. OBLIKE STROKOVNE PODPORE, KI JIH IZVAJAMO IN SO SE IZKAZALE ZA ZELO UČINKOVITE, PA SO:

2.2.1 Uvodna predstavitev otroka pred vključitvijo v vrtec/šolo:

1-2 meseca preden se otrok z motnjo sluha vključi v redni vrtec/šolo organiziramo na CSGM uvodno predstavitev otroka vzgojiteljici ali učiteljici, ki ga bo dobila v svojo skupino. Individualna terapevtka predstavi, kaj otrok dejansko že zmore, kako posluša, torej kakšne so njegove slušno-govorne sposobnosti ter njegove sposobnosti komunikacije. Psihologinja predstavi, na kaj morajo biti pri delu z njim pozorni glede na njegove zmožnosti in posebnosti. Tehnik poda osnovne informacije o slušnih aparatih, polževem vsadku in o drugih tehničnih pripomočkih, ki jih otrok potrebuje.

2.2.2 Uvodni seminarji za strokovne delavce

V obdobju 2001-2010 smo organizirali 10 začetnih izobraževanj za strokovne delavce, ki so se prvič srečali z otrokom z motnjo sluha. Vsebine teh izobraževanj so bile: kako poslušamo, posebnosti poslušanja otrok s slušno motnjo, delovanje SA/PV, prilagoditve pri delu v vrtcu ali šoli.

2.2.3 Permanentno izobraževanje za strokovne delavce

V obdobju 2001-2010 smo organizirali 47 permanentnih izobraževanj, kar je povprečno 5 izobraževanj na leto. 22 krat smo organizirali izobraževanje na CSGM, 25-krat pa smo jih izvedli na matičnih šolah otrok. Vsebine

	PV			SA			Bacha	SKUPAJ
	PŠ	OŠ	SŠ	PŠ	OŠ	SŠ	OŠ	
CSGM	3	4	/	2	8	/	1	18
v integraciji	2	20	5	5	28	5	/	65
doma	1	/	22 (odrasli)	4	/	2 (odrasli)	/	29
SKUPAJ	6	24	27	11	36	7	1	112

teh izobraževanj so bile: posebnosti poslušanja otrok z motnjo sluha, prilagoditve posredovanja in preverjanja učne snovi, prilagoditve prostora, ocenjevanje otrok z motnjo sluha, tehnični pripomočki.

2.2.4 Študijske skupine

Od šolskega leta 2009/10 je na CSGM sedež študijske skupine (ŠS). To so izobraževanja in strokovna srečanja učiteljic in defektologinj večinskih šol, ki imajo učence s PV oz. gluhega ali naglušnega otroka. Letno se v okviru ŠS izvedejo 3 srečanja za učitelje, s programom pa aktivno sodelujejo vsi člani Tima za PV. V šolskem letu 2009/10 se je teh srečanj udeležilo 62 učiteljic, v šolskem letu 2010/11 pa 40 učiteljic. Dobro premišljen in strokovno utemeljen program dela omogoča izmenjavo izkušenj in stališč ter diskusije o teoretičnih in še posebno o praktičnih vprašanih vzgoje in izobraževanja učencev z motnjo sluha. Program dela je v šolskem letu 2009/10 zajemal teme:

- PV – kaj je to?,
- Zakaj prilagoditve vzgojno–izobraževalnega dela z učencem z motnjo sluha, posebnosti v prostoru, pristopi in pripomočki pri podajanju učne snovi,
- FM sistemi,
- Prilagoditev teksta, vloga demonstracij in eksperimenta,
- Preverjanje in ocenjevanje,
- Iz prakse v prakso.

V šolskem letu 2010/11 pa so bile obravnavane teme:

- Posebnosti pri branju in pisanju gluhih in naglušnih otrok,
- Glasbena vzgoja pri gluhih in naglušnih otrocih,
- Sodelovanje med učitelji in starši.

2.2.5 Mobilna služba

Otrok v Sloveniji pridobi pravico, da se lahko usmeri v redno OŠ – to je vzgojno–izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo (DSP) z Odločbo o usmeritvi, ki jo izda Zavod RS za šolstvo in ki:

- otroka usmeri v ustrezen program (OŠ ali CSGM),
- določa vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oz. motnje,
- določa obseg, vrsto in način izvajanja ter izvajalce DSP.

Otroci z motnjo sluha lahko imajo DSP do 5 ur na teden; le-ta se izvaja v času pouka. 1 – 2 uri DSP izvaja mobilni surdopedagog iz CSGM, kjer smo v šolskem letu 2010/11 imeli 5 mobilnih učiteljic za potrebe otrok iz vrtcev in OŠ ter 3 za potrebe otrok iz SŠ. Skupaj smo obravnavali 65 integriranih otrok z motnjo sluha. Mobilni surdopedagog je vezni člen med rednim

vrtecem, OŠ ali SŠ in člani tima specializirane ustanove CSGM. Je tedensko vpet v neposredno delo z otrokom in ima redni stik z vzgojiteljico, učiteljem in ostalimi strokovnimi sodelavci.

Naloge mobilnega učitelja so:

• neposredno delo z otrokom

Osnovna naloga mobilnega učitelja je rehabilitacija poslušanja in govora. Torej ustvarjamo bazo, temelje, da se bo otrok sploh lahko učil. Naša naloga ni nuditi učno pomoč. Za to ima otrok dodeljene druge strokovnjake. Seveda pa spremljamo otrokovo šolsko delo, napredek in počutje.

Mobilni surdopedagog pomaga otroku premagovati težave, ki so posledica okvare sluha. Izbira metode dela, s katerimi pridobiva in razvija sposobnost poslušanja, razumevanja slišane govorno–jezikovne sposobnosti.

• sodelovanje z vzgojiteljem/učiteljem

Mobilni surdopedagog seznanja učitelja z naravo otrokovih težav in mu svetuje, kako naj ravna z otrokom, kako postavlja zahteve, kakšne so potrebne prilagoditve pri pouku in kako naj ocenjuje znanje. Vzpodbuja sodelovanje, informiranje in iskanje rešitev.

• sodelovanje s starši

Mobilni surdopedagog neposredno sodeluje s starši otroka z motnjo sluha, jim svetuje in pomaga pri koordinaciji z vrtcem ali šolo.

• sodelovanje s svetovalno službo

Svetovalni delavci se v delo z otrokom vključujejo glede na svojo usmeritev. Pomembno je, da se vsi vključeni zavedajo, da je pomembno upoštevanje strokovnega mnenja različnih strokovnjakov in iskanja skupnih rešitev.

2.2.6 Timski sestanki

Na šoli, v katero se vključi otrok z motnjo sluha, se organizira tim vseh, ki bodo sodelovali pri delu z otrokom. To so vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice v vrtcu, v šoli pa razredni učitelj ter svetovalni delavci, defektolog, učitelji, ki nudijo DSP, surdopedagog ter starši otroka. Naloga tima je, da v enem mesecu od vključitve otroka sestavijo individualiziran program dela (IP). V IP se zapišejo splošni podatki o otroku, globalna ocena otroka, otrokova močna področja, področja, kjer potrebuje otrok največ pomoči, potrebne prilagoditve v razredu in pri pouku, cilji in vsebina dela z otrokom. Tim se navadno sestane trikrat letno in sicer ob začetku šolskega leta, ko sestavijo IP, ob koncu polletja in na koncu šolskega leta, ko se izvaja evalvacija napredka ter dosežkov, ki jih je otrok dosegel. Po potrebi, če nastopijo kakršnekoli težave, se tim sestane tudi večkrat.

2.2.7 Strokovna literatura

Strokovna podpora, ki jo prispevamo člani Tima za PV, je tudi skrb za pripravo informativne in strokovne

literature ter tisk:

- Decembra 1997 smo pripravili knjižico za starše z naslovom Kohlearni implant.
- Maja 2000 smo pripravili testni material »Spremljanje razvoja poslušanja«, izdal ga je Zavod RS za šolstvo.
- S. Groegl in B. Tetičkovič sta pripravili knjižico »Igre poslušanja«.
- N. Hernja in M. Brumec sta napisala knjižico za starše »Razvijanje poslušanja in govora«, leta 2001 jo je izdala Zveza gluhih in naglušnih Slovenije.
- V letih 2002-2004 smo prevedli in prilagodili EARS.
- 2007 sem standardizirala LittleEars.
- Septembra 2010 je izšel v avtorstvu vseh članov Tima za PV »Priročnik za delo z gluhi in naglušnimi otroki« v izdaji Zavoda RS za šolstvo, ki je namenjen vzgojiteljem in učiteljem na vseh stopnjah izobraževanja.

- Od novembra 2003 izdajamo časopis »Objem zvoka«, ki danes izhaja v 500 izvodih in je dostopen tudi na spletni strani CSGM. V dosedanjih 21 številkah je bilo objavljenih 227 prispevkov. Namenjen je uporabnikom PV, staršem, vzgojiteljem, učiteljem in drugim, ki se srečujejo s področjem uporabe PV.

3. ZAKLJUČEK

Izkušnje, ki smo si jih pridobili v 14 letih delovanja Tima za PV, nam kažejo, da je večina otrok, ki se šola v rednih programih vzgoje in izobraževanja, pri tem uspešna in zadovoljna. Zato je vredno, da vlagamo v strokovno podporo, ki jo potrebujejo učitelji, ki sprejmejo otroka z motnjo sluha. Podporo pa potrebujejo še preden se vključi otrok, ob vključitvi otroka in ves čas šolanja, saj je vzgoja in izobraževanje živ proces, ki se nenehno spreminja in v katerega vstopajo vedno nova spoznanja.

ZMOREM – POMAGAM – ZMAGAM, TUTORSTVO MED UČENCI S POSEBNIMI POTREBAMI

Kristina Mlinarič, Center za sluh in govor Maribor

Pozitivni učinek nudenja pomoči ali asistencije nekomu, ki je pomoči potreben, je znanstveno dokazan. Na pozitivni učinek nudenja pomoči ne vpliva niti starost pomočnika niti obseg pomoči, ki jo nudi. Tutorstvo je, v svoji osnovi, vrsta nudenja pomoči oziroma asistencije, tutorji pa nadarjeni posamezniki, ki se vključijo v izobraževanje drugih. Tutorji niso zgolj vzgled drugim ampak nudijo svojo pomoč tistim, ki se želijo nečesa naučiti ali pridobiti določeno veščino.

A če razmislimo, ali nima vsak človek vsaj enega talenta? Ker menim, da je temu tako, sem začela s projektom tutorstva na osnovni šoli Centra za sluh in govor Maribor. Projekt z naslovom Zmorem – pomagam – zmagam, tutorstvo med učenci s posebnimi potrebami vključuje učence s posebnimi potrebami v vlogi tutorja. Projekt se je začel v šolskem letu 2009/2010 s 3-mesečno pilotsko študijo in se nadaljeval kot inovacijski projekt v šolskem letu 2010/2011. Tutorstvo smo izvajali kot izvenšolsko dejavnost pri različnih predmetih in z učenci različnih starostnih skupin. Urnik tutorstva je bil odvisen od urnika vključenih učencev in je predstavljal precejšen izziv. V tutorstvo se je lahko vključil vsak učenec, ki je želel s svojim znanjem ali veščinami pomagati drugim.

Do ideje o tutorstvu smo prišli zaradi dejstva, da velik odstotek naših učencev prihaja iz neurejenih in nespodbudnih družinskih razmer, kjer ni osebe, ki bi jim pri učenju pomagala. Pomoč pri učenju zaradi svojih posebnih potreb na področju poslušanja in govora zelo potrebujejo. Poleg tega se na šoli soočamo z izzivi reševanja vedenjskih težav učencev, ki v določeni meri izvirajo iz njihovih učnih težav.

Tutorstvo ima veliko pozitivnih učinkov a brez ustrezne priprave in vodenja lahko tutor med izvajanjem tutorstva naredi več škode kot koristi zato je strukturirana zasnova in uvajanje tutorstva nujna. Usposobiti učence, ki imajo sami učne težave, da uspešno pomagajo svojim vrstnikom s podobnimi težavami, je zahtevna naloga. Pripravljalna faza projekta tako ni zajemala zgolj predstavitev ideje učiteljem in izbor učiteljev, ki bodo v projektu sodelovali, ampak je bilo potrebno pojem tutorstva predstaviti učencem, ki vloge tutorja do sedaj še niso poznali.

Ob idejni zasnovi projekta smo si zastavili naslednja raziskovalna vprašanja:

- Zakaj tutorstvo med učenci s posebnimi potrebami ustvarja učinkovito učno okolje?

- Kako lahko učenci s posebnimi potrebami kljub lastnim učnim težavam pomagajo svojim sošolcem pri učenju?
- Kako tutorstvo vpliva na učenčevo samopodobo, medosebne odnose in uresničevanje ciljev vzgojnega načrta na šoli?
- Kako motivirati učence za tutorstvo?

Na podlagi raziskovalnih vprašanj smo v projektu zastavili naslednje cilje:

- izboljšati uspeh učencev pri predmetih, pri katerih se bo izvajalo tutorstvo,
- zmanjšati število konfliktnih situacij med učenci,
- prispevati k boljši samopodobi učencev s posebnimi potrebami.

Prvi cilj projekta je bil konkretno zastavljen, zato smo ob zaključku šolskega leta brez težav ugotovili, da je bil realiziran 100-odstotno. Učenci, ki so bili vključeni v tutorstvo, so svoj uspeh izboljšali. Čeprav sta bila preostala dva zastavljena cilja splošna in težko merljiva, smo evalvacijo lahko izvedli na podlagi opažanj učiteljev, ki so poročali, kako pogosto se učenci, vključeni v tutorstvo, zapletajo v konflikte in kako njihova samopodoba raste. Na podlagi teh opažanj smo ugotovili, da sta bila tudi drugi in tretji cilj delno realizirana. Pozitivni rezultati tutorstva torej niso bili vidni le v uspehu učencev ampak tudi v izboljšanju njihovih medsebojnih odnosov. Tudi samopodoba učencev je rasla, ko so spoznali, da lahko pomagajo sošolcu pri predmetu, kjer so sami uspešni.

Zaradi občasnih dnevov dejavnosti, nadomeščanj odsotnih učiteljev ali lastnih bolniških oz. drugih odsotnosti (tudi odsotnosti učencev) smo bili včasih primorani preoblikovati naš urnik in smo odpadle ure tutorstva izvedli med poukom, kar se je izkazalo za zelo pozitivno. Opazili smo, da je nekaterim učencem ljubše, če jih zaradi njihovega tutorstva ne izpostavljamo pred sošolci ampak jih motivira pohvala učitelja. Tako smo nekatere ure tutorstva (tiste, ki so odpadle zaradi zgoraj omenjenih objektivnih razlogov) zastavili kot pomoč med učenci v času pouka. Vlog (tutor, učenec) nismo določili ampak so jih učenci prevzeli spontano. Število tutorjev se je posledično povečalo, tutorstvo pa postaja čedalje bolj spontano, kar nas posebej veseli. Za tutorstvo so se začeli zanimati tudi učenci, ki v projekt niso bili vključeni. Vlogo tutorja smatrajo za odgovorno in se želijo v njej preizkusiti tudi sami. Prav tako jih v tutorstvo privablja dejstvo, da so vključeni učenci pri šolskem delu uspešnejši.

Tutorstvo je priložnost, da učence naučimo učiti se in hkrati pomagati drugim, s tem pa ne izboljšamo zgolj njihovega učnega uspeha temveč pripomoremo k izboljšanju samopodobe učencev in odnosov med njimi. S tutorstvom bomo zaradi vsesplošnega

pozitivnega odziva učencev vsekakor nadaljevali tudi v prihodnjih šolskih letih, saj predstavlja velik pozitiven doprinos k pozitivni šolski klimi.

LITERATURA

Topping K. (online). (University of Illinois at Chicago): Tutoring. IAE Educational Practices Series – 5. (citirano 30. 06. 2011). Dostopno na naslovu: www.iaoed.org/files/prac05e.pdf

Ross, Michael T., Cameron. Peer assisted learning : a planning and implementation framework. Helen S. Dundee: AMEE, 2007. ISBN 1-903934-38-9 978-1-903934-38-8

SLUŠNI APARATI - WIDEX d.o.o.

Ljubljana, Resljeva cesta 32

tel.: 01/234 57 00 (servis)

tel.: 01/234 57 02 (prodaja)

www.widex.si; widex@widex.si

Uživajte v poslušanju ...

- **svetovanje in testiranje, prodaja in servis**
 - slušni aparati in sistemi FM WIDEX, govorni aparati
 - in drugi pripomočki za naglušne
 - izdelava individualnih oliv z računalniško tehnologijo CAMISHA
 - zaščita sluhovodov (VODASTOP)
 - avdiološka diagnostična oprema INTERACOUSTICS, tihe kabine SAW 2
- tehnična podpora za polževe vsadke MEDEL

POSLOVALNICE:

Celje • Koper • Kranj • Maribor
Murska Sobota • Novo mesto
Ravne na Koroškem • Šempeter pri Gorici
Šempeter v Savinjski dolini

**Vedno z vami,
... v skrbi za vaš sluh!**

POGOVARJALA SEM SE ...

Diana Ropert, Center za sluh in govor Maribor

GOSPA MARJETA RINDERER, UČITELJICA S SRCEM IN DUŠO

Več kot deset let sem na večinskih šolah izvajala dodatno strokovno pomoč kot del moje delovne obveze in bila hkrati individualna slušno-govorna terapevtka na Centru za sluh in govor Maribor. Tak način dela se je izkazal za dobro kombinacijo. Otroke, njihov razvoj, potrebe in okolje sem dobro poznala, saj so bili pri meni v obravnavi že od samega začetka habilitacije (rehabilitacije), torej takoj po odkritju naglušnosti ali gluhoti. Boljša plat takšne kombinacije je tudi sodelovanje s starši. Ti so tedensko vodili svoje otroke na individualne slušno-govorne vaje v naš Center. Del obravnave je bil tudi razgovor z njimi. Tako sem bila »na tekočem« kaj se dogaja v šoli in s kakšnimi težavami se srečuje njihov otrok pa tudi oni sami. Hkrati pa sem v šoli od učiteljice izvedela še »drugo plat«. Tako smo s hitrim ukrepanjem (razgovorom, nasvetom) razrešili prenekatero težavo v zadovoljstvo otrok, staršev in učitelja.

Na terenu sem delala z veliko učiteljicami, ki so bile izredno sodelujoče, prizadevne, željne znanja o posebnih potrebah ter inovativne na za njih novem področju dela z otroci s posebnimi potrebami oz. z gluhi ali naglušnimi otroki. Pogosto so ob razgovorih o težavah že same predlagale tudi rešitve, katere sem lahko širila tudi med učitelje drugih šol.

Z veseljem sem delala na večinskih šolah (v preteklosti smo jim rekli redne osnovne šole), kjer sem srečala veliko čudovitih ljudi, ki so imeli razumevanje za naše otroke in jim s svojo strokovnostjo in srčnostjo polepšali življenje v šoli.

Tako sem na tej poti srečala tudi izjemno učiteljico Marjeto Rinderer iz osnovne šole Cankova, s katero sem se pogovarjala za naš časopis.

1. Opišite nam svojo študijsko in poklicno pot do časa, ko ste dobili v prvi razred gluhega otroka.

Po končani gimnaziji v Murski soboti leta 1986, smer razredni pouk, sem se vpisala na PF v Mariboru. Bila sem zadnja generacija višješolske smeri. Po končanem prvem letniku sem postala mamica hčerke Urške, zato sem se še toliko bolj potrudila, da sem diplomirala že februarja 1989. Septembra

sem dobila službo na OŠ Cankova, kjer še sedaj poučujem v prvem triletju.

Za mano je bilo trinajst let poučevanja na razredni stopnji, v oddelku podaljšanega bivanja in dela s predšolskimi otroci, ko sem dobila v prvi razred otroka s polžkovim vsadkom.

2. Kakšno znanje ste imeli o otrocih s posebnimi potrebami, ko ste zvedeli, da boste poučevali gluhega dečka?

Moram povedati, da sem imela malo znanja o otrocih s posebnimi potrebami, saj nam je dal sam študij premalo znanja.

3. Kakšni so bili vaši občutki ob informaciji, da boste poučevali gluhega učenca?

Ko sem izvedela, da bom poučevala gluhega dečka, me je spreletel strah in hkrati dvom, če bom to zmogla. Prebrala sem veliko literature o otrocih s posebnimi potrebami, vendar nobena teorija ti ne da tistega, kar potrebuješ v praksi. Sama sem si dopovedovala, da bom zmogla, le verjeti moram v to. Tolažila me je tudi misel, da bom s tesnim sodelovanjem s TIM-om, z dečkom in njegovimi starši uspela.

4. Kako ste pridobivali znanje o delu z gluhim učencem?

Spretnosti in veščine poučevanja ter pridobivanje znanja si kot sem že rekla ne moreš pridobiti v knjigi. Učitelj mora biti pri svojem delu kreativen, fleksibilen, znati se mora prilagoditi učencem, čeravno velikokrat papirji pomenijo veliko več kot samo učiteljevo delo. Moje vodilo je bilo vedno, da si nisem zadala prevelikih ciljev, saj pri takih otrocih se nekaj časa vidi napredek, potem sledi stagnacija, včasih celo nazadovanje. Zato moram povedati, da sem svoje občutke delila tudi s teboj in vsaka tvoja beseda, da sem na dobri poti in dobro delam, mi je dala spet zagon in novih moči za naprej. Tudi izobraževanje in izmenjava mnenj na srečanjih na CSG Maribor, mi je bilo v pomoč, ampak vsak gluhi otrok ima svojo specifiko in se med seboj ne morejo primerjati.

5. Kdaj in kaj vam je bilo najtežje?

Najtežje mi je bilo takrat, ko je bil določen cilj že skoraj v celoti utrjen, preverjen, čez čas pa sem

(nadaljevanje na 14. strani)

**14. SREČANJE
UPORABNIKOV
POLŽEVEGA VSADKA IN
NJIHOVIH DRUŽIN**

**CENTER ZA
SLUH IN GOVOR
MARIBOR,
23. JUNIJ 2011**

opazila, da je spet vse pozabljeno in sem spet na začetku.

6. Kaj ste pogrešali?

Ničesar nisem pogrešala, vse je bilo tako kot mora biti. Zadovoljna sem bila s sodelovanjem s strokovnim timom in učenčevim napredkom.

7. Katere so pozitivne, lepe strani, če imaš v razredu otroka s posebnimi potrebami?

Veliko sem se naučila. Najprej sem začela ceniti bogastvo, da imaš zdravega otroka.

Ta deček me je naučil, da se s pridnostjo, vztrajnostjo, prizadevnostjo in odrekanjem veliko doseže, da lahko uspeš.

Veliko je bilo lepih stvari, nepozabnih trenutkov. Njegov veder nasmeh, iskrice v očeh še posebej pa njegova življenjska energija in pozitiven odnos do dela so me obogatila in mi pomagale, da sem zmogla tudi v težjih trenutkih. Hkrati pa je bilo v razredu z gluhih otrokom tudi veliko odgovornosti in zahtevnega dela.

Najlepše mi je sedaj, ko je ta deček že v srednji šoli in je zelo uspešen. Ko me vidi na cesti, me vedno pozdravi, ogovori in vpraša: »Kako ste?« Takrat mi je vedno toplo pri srcu in vesela sem, da je bil del moje poklicne poti.

8. Kaj menite o vključevanju otrok s posebnimi potrebami v večinske šole?

Strinjam se s tem, da se učenci s posebnimi potrebami integrirajo v osnovne šole. Res je, da ima učitelj s takim učencem veliko dodatnega dela, priprav, administrativnega dela ... Učenec, ki je prizadeven, se trudi, verjetno hitreje napreduje, po drugi strani pa je potrebno nenehno prilagajanje in individualiziran pristop takšnemu učencu. Omeniti moram tudi dejstvo, da ima vsak učenec s posebnimi potrebami različne primanjkljaje, značajske poteze in prizadevnost za delo. Uspešnost sodelovanja pa je tudi odvisna od učitelja, ki poučuje takega otroka.

9. Ocenjevanje otrok s posebnimi potrebami je bil vedno trd oreh, zgodba zase zaradi posledic, ki ga ima ocenjevanje na otroka. Kako ste se vi poprijeli s to temo?

Res je ocenjevanje pri takem otroku vedno trd oreh. Za učenca sem pripravila individualiziran program in mu prilagodila standarde znanja pri matematiki in slovenskem jeziku. Ocenjevala sem individualni napredek, ki ga je dosegel pri posameznem področju.

Mislim, da je vsak učitelj toliko kompetenten, da zna takšnemu otroku »prisluhniti in mu pomagati«. Preveri in oceni pač tiste vsebine, ki so mu bližje, lažje, manj zahtevne ...

10. Imate kakšen nasvet za učiteljice, ki so v tem šolskem letu dobile gluhega ali naglušnega učenca?

Če verjameš vase in v otroka, ki ga imaš v razredu, uspeš. Otrok mora občutiti, da ga imaš rad, vendar pa se ti ne sme smiliti.

Zelo pomembno je, da svoj poklic opravljaš z veseljem in nikoli ne gledaš na denar, kajti z denarjem se vedno ne da poplačati tvojega dela. Hvaležnost in ugotovitev, da tak otrok uspel in si mu dal krila, da je poletel, je zame največje plačilo.

Partnerstvo med učitelji in menoj je bilo odlično. Stkale so se več kot strokovne vezi in skupaj smo uspešno pripeljali kar nekaj otrok do zaključka osnovne šole ...

Hvala kolegici Marjeti, da mi je obogatila strokovno delo z gluhih in naglušnimi otroki.

SCOLA™
FM SISTEM
POSODOBLJEN

WIDEX SCOLA™
STRAIGHT TALK

SLUŠNI APARATI - WIDEX, d.o.o.
Resljeva 32, 1000 Ljubljana
Telefon: (01) 2345 700
email: widex@widex.si
spletna stran: www.widex.si

BAHA SIMPOZIJ V MARIBORU, 10. - 14. 10. 2011

Mirko Robba, Posluh d.o.o.

BAHA je angleška kratica za Bone Anchored Hearing Aid (kostno vsidrani slušni aparat). Gre za slušni aparat, ki deluje na osnovi kostne prevodnosti. Namenjen je ljudem, ki imajo prevodno okvaro sluha, enostransko okvaro sluha in za tiste s kombiniranimi okvarami sluha, ki iz takšnega ali drugačnega razloga ne morejo uporabljati klasičnih slušnih aparatov. Sistem je sestavljen iz implanta, ki ga kirurško vsadijo za ušesom, in je zelo soroden vsadkom za zobe, ter zvočnega procesorja, ki zajema zvok preko mikrofona in ga pretvarja v zvočne vibracije. Te se preko kosti prenašajo v notranje uho ali, pa v primeru enostranske gluhotе preko kosti celo na drugo stran glave v zdravo uho.

Strokovna direktorica UKC Maribor Darja Arko med pozdravom udeležencev simpozija

BAHA procesorje in implante razvijajo in izdelujejo na Švedskem, že kar nekaj let pa je proizvajalec CBAS. Le ta je sestavni del velike korporacije Cochlear, ki sicer razvija in proizvaja polževe vsadke in je tako vodilna organizacija v svetu na področju implantabilnih slušnih pripomočkov.

Dogajanje v Mariboru je bilo sestavljeno iz 3 sklopov:

- v prvem sklopu so imeli v hotelu Habakuk posvet Cochlearjevi distributerji za vzhodno Evropo;
- v torek zvečer in v sredo je v UKC Maribor potekal

simpozij o možnostih in prednostih, ki jih ponuja BAHA, posvet pa je bil namenjen tudi srečanju zdravnikov z dobavitelji tovrstnih pripomočkov;

- v četrtek pa sta v hotelu Habakuk potekali še usposabljanji audiologov na temo čim boljših nastavitev aparatkov ter kirurgov s praktično predstavitvijo kirurškega posega.

Problematika:

- Zaradi gospodarske krize prihaja povsod do omejevanja sredstev za zdravstvene storitve, kar pa hkrati pomeni tudi omejevanje pravic ljudi do dobrih medicinskih rešitev;
- Udeleženci so prisluhnili primerom dobre prakse s strani predstavnikov nekaterih držav o organizirani podpori uporabnikom preko civilnih združenj oz. društev (Društvo oseb z BAHA, Združenje prejemnikov polževega vsadka ...)
- Udeleženci so se tudi seznanili z diagnozami, pri katerih je BAHA idealna rešitev, pri tem pa velja omeniti, da se je veliko ljudi s tovrstnimi težavami in s svojimi problemi že sprijaznilo, oziroma so obupali, ker jim je uradna medicina še pred nekaj leti zatrdjevala, da za njihove probleme ni rešitve.

Predstavniki podjetja Cochlear za vzhodno Evropo Antonio Sportelli

Docent Janez Rebol med predavanjem

V sklopu simpozija sta dosežke UKC Maribor predstavila docent Janez Rebol in Majda Spindler. Prvo operacijo te vrste so na njihovi kliniki izvedli že pred 8 leti. Zadnja leta jih opravijo po 10 letno in ta, ki jo je opravil docent Rebol »v živo« med simpozijem, je bila jubilejna 50. Danes opravljajo operacije tudi v UKC Ljubljana (dosedaj 5). Dosežke klinike v Poznanu na Poljskem je predstavil Maciej Wrobel. Njegova glavna tema je bil pregled vseh diagnoz, pri katerih je BAHA za pacienta najboljša rešitev, če že ne edina. Sam je tudi strokovno komentiral prenos iz operacijske dvorane. Istočasno z operacijo »v živo« je potekal tudi prikaz nastavitve aparatkov.

Majda Spindler sodeluje pri okrogli mizi

S strani Cochlearja so na simpoziju določene tehnične poudarke, vidike priprave pacienta na prejem BAHA-e, poudarke glede izvedbe operacij in smeri nadaljnjega razvoja tovrstnih slušnih aparatov predstavili Angležinja Margaret Price, Švicar Daniel Mock ter Šveda Glenn Halvarsson in Rom Mendel. Sodelujoči zdravniki so si izkušnje v zvezi z BAHA-o izmenjali tudi v okviru dveh okroglih miz. Prav ob koncu pa je prišel tisti pravzaprav najzanimivejši del: pričevanja pacientov. Obe navzoči uporabnici

BAHA-e sta dokaj realno predstavili svoje izkušnje, ki pa so vendarle zelo pozitivne.

Kar precej udeležencev je ostalo v Mariboru še v četrtek. V hotelu Habakuk so se udeležili delavnic za kirurge (praktična izvedba operacije na modelu glave) in avdiologe (pravilno nastavljanje aparatkov pri različnih diagnozah).

Poljski kirurg Maciej Wrobel med komentiranjem prenosa iz operacijske sobe

Naj na koncu le še omenim, da so operacije in uporaba sistema BAHA pri nas od maja letos v celoti financirani s strani zdravstvene zavarovalnice. To pomeni, da tudi po poteku garancije stroške popravil krije zavarovalnica, po petih letih uporabe pa uporabnik pridobi pravico do zamenjave procesorja.

Proizvajalca Cochlear na Slovenskem zastopa podjetje

**Posluh za sluh d.o.o.
Sončna pot 14a
6320 Portorož**

Za informacije o izdelkih Cochlear, za nakup in servisiranje se obrnite na

Posluh za sluh d.o.o.
Poslovalnica Ljubljana
Vojkova 74
1000 Ljubljana

Tel./Faks: 01 / 5800 522
GSM: 031 / 73 73 63
e-mail: mirko@posluh.si

ODRASLI UPORABNIKI PV – PROCES ODLOČANJA

Alenka Werdonig, Center za sluh in govor Maribor

Odločitev o vstavitvi polževega vsadka pri otroku vedno sprejmejo starši. Pri tej odločitvi jih vodijo predvsem podatki o dobrem razvoju govora pri otrocih, ki že od prvega leta starosti uporabljajo polžev vsadek. Odločitev zagotovo ni lahka, vendar je takrat, ko jo starši sprejmejo, načrtana otrokova pot na poti k poslušanju in govoru. Družina se prilagodi otroku, ki ima polžev vsadek, in življenje prične teči po predvidljivih tirnicah.

Drugače je pri odraslih gluhih osebah, ki se odločajo za polžev vsadek. Življenje, kot ga poznajo, čeprav manj zadovoljivo in polno težav, se bo spremenilo, vendar si ne znajo predstavljati, kako. Odrasle gluhe oz. naglušne osebe se bolj ali manj prilagodijo svoji oviranosti na področju poslušanja. Kadar pa je življenje z izgubo sluha preveč stresno, pričnejo iskati drugačne rešitve. Možnost, ki jo danes ponuja medicina, je polžev vsadek.

Najpogostejši razlogi, da odrasla gluha oseba prične razmišljati o vstavitvi polževega vsadka, so:

- nenadna gluhot,
- postopno upadanje sposobnosti slišanja,
- slabša učinkovitost na delu ali izguba zaposlitve,
- pomanjkanje socialnih stikov zaradi upada sposobnosti slišanja,
- pojav tinitusa ali drugih podobnih težav.

Kandidat za vstavev polževega vsadka mora opraviti nekaj medicinskih preiskav, ki pokažejo, ali je anatomsko mogoče opraviti operacijo. Vendar je uspešna operacija šele začetek procesa učenja ponovnega poslušanja. Vsak kandidat za polžev vsadek si postavlja vprašanja, s katerimi poskuša predvideti, kakšne spremembe bo v njegovo življenje prinesel polžev vsadek.

NAJPOGOSTEJŠA VPRAŠANJA PRED ODLOČITVIJO ZA POLŽEV VSADEK:

- PV se vstavi z operacijo. Ali se osebi, ki ga uporablja, na zunaj ne opazi, da uporablja aparat?

Žal se zaenkrat tudi polžev vsadek vidi. Zunanji del polževega vsadka, ki obsega mikrofona, procesor in prostor za baterije, je toliko velik, da ga lahko skrijejo le zelo bujni lasje. Nekoliko lažje se z lasmi zakrije oddajnik, vendar je pri kratkih moških frizurah

tudi viden. Gluhi odrasli, ki slušnega aparata ne uporabljajo zaradi nelagodja pred drugimi, te težave tudi s polževim vsadkom ne bodo rešili. Vendar je potrebno pretehtati, ali ne bo korist od polževega vsadka tako velika, da odtehta tudi neprijetnosti, npr. morebitna vprašanja o aparatu. V današnjem času imajo ljudje na ušesih različne aparature – tako slušalke, bluetooth ipd., tako da ne zbujejo več takšne pozornosti kakor nekoč. Napredek tehnologije je hiter in ni daleč čas, ko bo tudi zunanji del polževega vsadka tako majhen, da bo praktično neviden. Vsekakor mora gluha oseba, ki ima velik odpor do tega, da se aparat na zunaj vidi, temeljito pretehtati, ali se bo odločila za operacijo. Če se ne bo mogla pripraviti do tega, da bo polžev vsadek uporabljala tudi izven doma, je morda bolje, da se ne odloči zanj.

- Ali bom po operaciji polževega vsadka slišal tudi ponoči?

Polžev vsadek je tehnični pripomoček. Da lahko deluje, sta potrebna tako notranji kot zunanji del. Zunanji del je med spanjem lahko moteč. Brez vključenega zunanjega dela polžev vsadek ne deluje. Zaenkrat ni smiselno, da bi PV uporabljali tudi med spanjem.

- Ali bom po operaciji s polževim vsadkom bolje slišal?

Polžev vsadek deluje drugače kakor slušni aparat. Slušni aparat zvok ojača nad prag slišanja. Kadar je naš prag slišanja previsok, npr. da pričnemo slišati šele pri glasnosti nad 90 dB, bi morali slušni

hear**LIFE**

aparati zvok ojačati do takšne glasnosti, da bi nas bolelo. Zato gluhi tudi s slušnimi aparati ne morejo zaznavati govora. Polžev vsadek zvoka ne ojača, pač pa ga spremeni v električne impulze, ki jih posreduje do možganskega živca. Ta jih posreduje v možgane, kjer se odvije proces poslušanja. Polžev vsadek lahko omogoči gluhi osebi zaznavo vseh zvokov v frekvenčnem območju govora. Odgovor na vprašanje je torej: seveda! Po operaciji s polževim vsadkom boste slišali bolje. Ali in kako pa boste slišano tudi razumeli, je odvisno od več dejavnikov.

- Ali bom slišal takoj po operaciji?

Ne. Med operacijo uporabniku vstavijo notranji del polževega vsadka – elektrode in sprejemnik. Potrebno je nekaj tednov, da se rez zaceli. Šele nato lahko pričnete uporabljati zunanji del PV.

- Kaj pomeni »nastavitev procesorja«?

Procesor je del zunanjega dela polževega vsadka. Procesor opravi delo čutnic v ušesnem polžu, ki so pri gluhih osebah v veliki meri okvarjene, uničene ali jih sploh ni. V procesor se preko mikrofona prenese zvok iz okolja. Računalniški program v procesorju omogoči, da se zvok, ki je mehanična oblika energije, spremeni v električno energijo, ki lahko potuje po možganskem živcu in možganskih centrih. Kako bo procesor izvajal ta proces, je odvisno od vsakega uporabnika posebej. Ob nastavljanju novi uporabnik PV tehniku pove, katere zvoke sliši in ali je občutek slišanja prijeten ali neprijeten. Tehnik naravna program tako, da določi minimalno in maksimalno glasnost na različnih frekvencah. Ker se morajo možgani, katerim dalj časa niso bili posredovani zvoke, ponovno navaditi nanje, je pomembno, da proces nastavljanja procesorja poteka počasi. Ne

sme se zgoditi, da bi bilo uporabniku poslušanje s PV neprijetno, preglasno ali pretiho.

- Vem, da bom s PV slišal, toda ali bom govor tudi razumel?

Da, vendar ne takoj. Kako hitro boste pričeli razumevati govor, je odvisno od več dejavnikov:

- Čas trajanja gluhotе. Dalj časa kot je trajala gluhotа, več časa bodo potrebovali možgani, da se ponovno privadijo poslušanju in s tem razumevanju govora. Najdalje se zvokom prilagajajo odrasli možgani, ki nikoli niso sprejemali zvoka. V tem primeru morda tudi s polževim vsadkom ne boste mogli v popolnosti razviti razumevanja govora.
- Redna uporaba PV. Več kot boste uporabljali polžev vsadek, hitreje boste pričeli razumevati govor. Pričakujete lahko, da vas bodo zvoke, ki jih boste zaznavali, utrudili in si boste od časa do časa želeli izklopiti PV. S tem ni nič narobe, saj vaši možgani potrebujejo počitek. Vendar poskušajte PV ponovno vklopiti takoj, ko čutite, da vam zvoke ne bodo več v breme. Opazili boste tudi, da nekatere ljudi bolje razumete, kot druge. Prav tako, da vam je lažje razumeti, kadar poslušate v mirnem okolju in težje, kadar poslušate več govorcev in v hrupu. Priporočamo, da PV čim pogosteje uporabljate v vseh situacijah.
- Dodatne težave. Včasih gluhotа ni edina težava, s katero se sooča gluha oseba. Po prebolelem meningitisu, nesrečah in podobno, lahko pride do poškodb tudi v drugih delih možganov. Kadar so prizadeta področja, ki so odgovorna za razumevanje govora, se lahko zgodi, da uporaba PV ne omogoča razumevanja govora v celoti.

- Ali je po operaciji s PV nujno potrebno obiskovati vaje pri surdopedagogu?

Ne, vendar vaje pri surdopedagogu zelo priporočamo. Ponovno učenje poslušanja je naporen proces. Dojenček ima na voljo eno leto, da se uči poslušanja, preden od njega pričakujemo, da bo razumel in kaj povedal. Tudi od sebe ne smete pričakovati, da

Hear now. And always

boste po nekaj tednih že poslušali in razumeli kakor takrat, ko se vam sluh še ni poslabšal. Vendar bo proces razvoja poslušanja in razumevanja govora potekal hitreje, če boste obiskovali vaje poslušanja. Surdopedagog vam bo povedal, na kakšni stopnji razvoja je trenutno vaše poslušanje in razumevanje ter vam pokazal vaje, s katerimi boste ti dve spretnosti razvijali v pravilnem zaporedju. Če niste slišali že 10 let, verjetno ne boste ločili in prepoznali posameznih zvokov (npr. zvonjenja telefona od hišnega zvonca, moškega glasu od ženskega ipd.). Zato ne morete pričakovati, da boste razumeli cele stavke. Proces poslušanja poteka od faze zaznave zvoka, do faze razlikovanja med zvoki, faze prepoznavanja zvokov in končno do faze razumevanja zvokov. Z vajami boste hitro in sistematično prešli te faze in hitreje pričeli razumevati govor. Ves proces navajanja na poslušanje in učenja razumevanja lahko traja nekaj mesecev, zato je pomembno, da imate strokovno osebo, s katero se lahko pogovorite, kadar vas skrbi, da se vaša sposobnost poslušanja in razumevanja ne razvija po pričakovanjih.

- Ali lahko ob PV uporabljam tudi slušni aparat?

Odgovor na to vprašanje ni preprost in je odvisen predvsem od vaših izkušenj, ostankov sluha na ušesu, kjer uporabljate slušni aparat in drugo. Zelo

priporočamo, da v začetku navajanja na polžev vsadek ne uporabljate slušnega aparata. Kasneje, ko PV že redno in spretno uporabljate, lahko pričnete uporabljati še slušni aparat. Najbolje je, da se o istočasni uporabi PV in SA pogovorite s svojim surdopedagogom.

- Ali bo moj govor bolj razumljiv, ko bom uporabljal PV?

Da! Prvi in dokaj hiter učinek uporabe PV je izboljšanje kontrole glasu in s tem boljša razumljivost govora.

- Kje lahko izvem, kako se v praksi obnese PV?

Najbolje je, da vzpostavite stik z odraslimi uporabniki PV. Pri tem boste najlažje pridobili informacije, ki so ustrezne za vas, če bo imel uporabnik podobne značilnosti svoje izgube sluha kot je vaša. Npr. da ni slišal približno enako dolgo kot vi, ali da je izguba sluha nastopila zaradi podobnih vzrokov kot pri vas. Če vas muči tinitus (stalno šumenje v ušesih) je najbolje, da poiščete takega uporabnika PV, ki je imel enako težavo. Naslove odraslih uporabnikov PV, ki so pripravljeni deliti svoje izkušnje, bomo objavili v Objemu zvoka.

GLASBA IN GLUH OTROK

Melita Konte

Sem mati enajstletne deklice s polžkovim vsadkom. Dobila ga je pri treh letih. Poslušanja in kasneje govora se je učila zelo počasi. Logoped me je takrat poučil, da pri petju lahko vlečemo posamezne črke in jih s tem poudarimo. Otroku pa olajšamo poslušanje. Začela sem ji veliko peti. Nekaj besedil sem spremenila v slikanice. Za vsako besedo v besedilu sem narisala sličico. In ker vemo, da so gluhi otroci v opazovanju v prednosti, sva začeli žeti tudi uspehe. Pri sedmih letih se je govor lepo razvijal, melodija govora pa je bila slaba. Zato smo se takrat odločili in ji omogočili učenje inštrumenta. Izbrali smo klaviature. Učenje je lažje. Lažje pa sem ji tudi sama pomagala. Melodija govora se je začela popravljati. V pomoč pa so ji bile tudi pevske vaje, ki jih je imela v prvem razredu osnovne šole. Učiteljica »cicipevskega zbora« jo je z odprtimi rokami sprejela v zbor. In danes lahko trdim, da je s pomočjo glasbe izpilila govor do popolnosti. Če ne veste, da ima naša Sara težave s sluhom, tega ne boste opazili. Danes se Sara uči igranja kitare. Začela je v letošnjem šolskem letu in s ponosom

lahko povem, da je po šestih mesecih učenja imela prvi nastop v Društvu gluhih in naglušnih Celje.

Menim, da se gluhim otrokom premalo predstavlja glasba. Vem, da vsi ne morejo biti glasbeniki. In verjetno tudi naši Sari ne bo uspelo priti prav na vrh. Vendar, kjer je volja, so tudi uspehi. In velik uspeh je lep, čist in jasen govor.

POVEDALI SO ...

Zbrala Irena Varžič, Center za sluh in govor Maribor

Počitnice so čas, ki ga vsi nestrpno pričakujemo. Preživljamo jih doma, na morju, pri prijateljih ... In ko ob novem šolskem letu pridemo ponovno skupaj, smo tako polni vtisov, da je nujno, da se najprej pogovorimo o tem, kje in kaj smo počeli pretekla dva meseca. Naši otroci niso izjema. Tudi oni so polni vtisov pripovedovali, zakaj so počitnice tako super.

KARIN

Enkrat sem se peljala s kolesom po cesti.

Igrala sem se z računalnikom. Spajk je bil priden, malo je nagajal.

GAŠPER

V kinu sem gledal Strelo McQueen.

Bil sem na morju in plaval v bazenu. Našel sem školjke in plaval po veliki vodi brez rokavčkov. Imel sem piknik in sem jedel pečene zajce. Polno nas je bilo.

Počitnice so super, ker sem se 8000 krat vozil s kolesom in imam kolo na šest prestav.

Na računalniku sem igral igrico Iro.

KATJA

Ko so počitnice, se lahko sprostiš in ni učenja. Sploh niso dolgočasne. Veliko sem pomagala staršem na kmetiji. Poželi smo pšenico. En teden sem bila na morju na Krku. Imela sem se super. Pri meni je bila en teden na počitnicah Sara. Skupaj sva pomagali na kmetiji. Vsak dan sva hranili pugske. Pobirali sva jajca. Popoldan pa sva imeli prosto in sva se igrali in veliko klepetali.

AJNUR

Bil sem v bazenih, v kinu in na morju. Sem se vozil s kolesom in hitro s štirikolesnikom.

Igral sem se z računalnikom. Igral sem se z Bleid Bleidi.

Na morju smo se igrali z žogo. Znam plavati, sem plaval tudi pod vodo. Na plaži smo jedli sendviče in pili sok. Najraje imam čokoladni in jogurtov sladoled

KATJA IN SARA

MOJ NASTOP

Sara Petecin

Ime mi je Sara. Stara sem 11 let. V letošnjem šolskem letu sem se začela učiti kitaro. Po šestih mesecih učenja sem imela prvi nastop. Nastopala sem na materinski dan v Društvu gluhih in naglušnih Celje. Na kitaro sem zaigrala in zapela pesem Pesem za mamo.

Rada nastopam in se že veselim naslednjega nastopa.

Sara P.

Sara Petecin, 11 let.

PISMA BRALCEV

Spoštovani,

sem odrasel uporabnik polževega vsadka Nucleus 24 C+, operiran v odrasli dobi (pred 10 leti). Prebral sem glasilo Tima za polžev vsadek, Objem zvoka in druge strokovne prispevke na spletnih straneh Tima za polžev vsadek Centra za sluh in govor Maribor. Opažam pa, da se v navedeni literaturi predvsem osredotočate na otroke s polževimi vsadki in njihov razvoj. Predlagam, da v glasilu Objem zvoka več pišete tudi o odraslih uporabnikih polževih vsadkov. Pogrešam informacije o tem, kako funkcionirajo drugi odrasli uporabniki polževih vsadkov, kako poteka njihov razvoj poslušanja, koliko časa hodijo na slušne vaje, itd. Prav tako bi bilo idealno, če bi vaše delovanje razširili na območje celotne Slovenije in na vse uporabnike polževih vsadkov, ne glede na to, kje so bili operirani, saj sedaj zahodni in osrednji deli Slovenije nimajo svojega glasila tima za polžev vsadek, prav tako pa tudi tisti, ki niso bili operirani v Sloveniji, niso pokriti z raziskavami, objavljenimi v publikacijah, zaradi česar bi veljalo razmisliti tudi o vključitvi le-teh.

Lep pozdrav,

Sandi Lakner

ODGOVOR

Spoštovani!

Hvala za vaš prispevek!

Veseli smo vsakega prispevka, mnenja in predlogov za časopis Objem zvoka. Tudi sami smo želeli, da časopis postane »slovenski«, da vanj pišejo strokovnjaki in uporabniki iz vse Slovenije in da se v njem najdejo članki za vse starosti uporabnikov. Žal nam ni uspelo pritegniti širšega kroga avtorjev (eden od vzrokov je verjetno v tem, da so naši članki brezplačni).

Morda bo vaš prispevek spodbudil še koga, da s svojimi predlogi in prispevki obogati naše glasilo.

NOVICE IN ZANIMIVOSTI IZ SVETA AVDIOLOGIJE

Zbrala Blanka Doberšek, Center za sluh in govor Maribor

VIR: <http://www.audiologyonline.com/news/>,
pridobljeno 10.9.2011

NOVOSTI S PODROČJA PRESEJALNEGA TESTA PRI NOVOROJENČKIH

(A New Dimension in Newborn Hearing Screening, 5.7.2011)

Gre za novost, ki so jo poimenovali TITAN. Nova strojna oprema, ročni »screener«, s katerim lahko pri novorojenčku hkrati opravimo kar tri preiskave: avtomatski ABR, DPOAE in timpanometrijo. Aparat naj bi dal hitre in zanesljive rezultate. Pri novorojenčku bi tako hkrati ovrednotil celotno slušno pot od srednjega ušesa do možganskega debla s klikom na štiri različne gumbe.

POMOČ GLUHIM – DA BODO LAHKO (PONOVO) UŽIVALI V GLASBI

(Helping deaf people to enjoy music again, 23.6.2011)

Raziskovalci iz Univerze v Southamptonu preiskujejo, kako bi lahko uporabnikom polževnega vsadka (PV) pomagali, da bi lahko bolj uživali v glasbi. Profesor glasbe David Nicholls in dr. Rachel van Besouw iz univerzitetnega Inštituta za raziskovanje zvoka in vibracij (ISVR) sta vključila v raziskavo uporabnike PV iz južne Anglije. Čeprav je PV napredna tehnologija, ki ljudem s težko in težjo izgubo sluha pomaga (ponovno) slišati, ima še nekatere pomanjkljivosti na področju poslušanja glasbe. Raziskovalca navajata, da veliko uporabnikov PV toži o tem, da slišijo ritem glasbe, ne razločujejo pa posameznih tonov. Njun cilj je poiskati pot, kako uporabnikom PV pri tem pomagati.

Slednje želita doseči s celo vrsto inovativnih glasbenih delavnic: s pomočjo različnih načinov poslušanja, računalniško podprtih in praktičnih dejavnosti. Izsledki in spoznanja se bodo uporabila kot vodilo pri razvoju materialov ter skladb za glasbeno rehabilitacijo posebej za uporabnike polževnega vsadka. Dvoletni projekt se bo zaključil z javnim seminarjem ter predstavitvijo na Univerzi v Southamptonu.

"Želimo zgraditi računalniški program z vajami poslušanja, ki se lahko poslušajo doma in ki bodo uporabnikom PV pomagali razlikovati, prepoznati in ceniti različne glasbene zvoke," še dodaja profesor Nicholls.

SLUŠNI APARATI - WIDEX d.o.o.

Vedno z vami ... v skrbi za vaš sluh!

Hitri kontakti:

telefon: (01) 2345 700, e-mail: widex@widex.si

Rešitve za vaš sluh, enkratne, kot ste enkratni vi

Cochlear Nucleus® System

Cochlear Hybrid™

Cochlear Baha® 3

Preko 250.000 ljudi se z zaupanjem zanaša na Cochlear™, ko ustvarjajo družabne vezi v okviru družine, prijateljev in skupnosti. Vsak od njih uporablja Cochlearjevo rešitev, ki je prilagojena njegovim osebnim potrebam.

Cochlear ima preko 30 let bogatih izkušenj pri nujenju rešitev, ki vključujejo najbolj zanesljive naprave na svetu. Ljudje se zanašajo na nas, ker jim nudimo najboljše možno poslušanje vsak dan, skozi vse življenje.

Cochlear nudi rešitve prilagojene posameznikom.

Povezujemo ljudi · Vodilni v svetu · Zagnani vizionarji · Življenjske rešitve

Za nadaljne informacije pokličite vašega Cochlearjevega predstavnika ali obiščite spletno stran.

www.cochlear.com

Hybrid, Cochlear in eliptičen logotip so blagovne znamke Cochlear Limited. Nucleus je registrirana blagovna znamka Cochlear Limited. Baha je registrirana blagovna znamka Cochlear Bone Anchored Solutions AB. N33939F ISS3 OCT11 Slovenian translation

Hear now. And always

Cochlear™

MAESTRO 2010

Pomanjššan za izjemne dosežke

Vrhunska tehnologija na najmanjšem prostoru.

- Nov **OPUS 2**. Najtanjši in najlažji avdioprosesor na svetu, sedaj z elegantnim, tankim oddajnikom, optimiran za trajanje baterije do 90 ur non stop! Sedem novih atraktivnih barv.
- Nov **CONCERTO** polžev vsadek. 25% tanjši od predhodnega modela ob sicer enakih merah. Najmanjši in najlažji polžev vsadek s titanovim ohišjem na svetu. Izdelan zaradi minimalne invazivnosti kirurških tehnik.

Avtomatsko upravljanje zvoka in nova generacija »Fine Hearing« MED-ELove tehnologije za doseganje najboljšega slušnega doživljanja – avtomatsko v vsaki slušni situaciji. Že dobavljiv. MED-EL – inovativnost v vašem smislu.

The Hearing Implant Company

MED-EL Niederlassung Wien · Liechtensteinstr. 22a/Mezz/5 · 1090 Wien
Tel. +43 (0)1-31 72 400 · Fax +43 (0)1-31 72 400-14 · office@at.medel.com

www.medel.com